

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“สมจริยา — ความประพฤติเรียบร้อย, ความประพฤติไม่พลั้งพลาด”

สมจริยา อ่านตามภาษาบาลีว่า สะ - มะ - จะ - ริ - ยา มาจากคำว่า สม (เรียบร้อย, ไม่พลั้งพลาด) กับคำว่า จริยา (ความประพฤติ) รวมกันเป็น สมจริยา แปลว่า **ความประพฤติที่เรียบร้อย, ความประพฤติที่ไม่พลั้งพลาด** เป็นคำที่กล่าวถึงความประพฤติที่ดีงาม ซึ่งก็คือความเกิดขึ้นเป็นไปของสภาพธรรมฝ่ายดีทั้งหลายทั้งปวงนั่นเอง ขณะที่มีความประพฤติที่เรียบร้อยดีงาม งดเว้นจากทุจริตกรรมประการต่างๆ มีการฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม เป็นต้น, และความเป็นผู้ตั้งใจไว้อย่างแน่วแน่ในคุณความดีประการต่างๆ เรียกว่า สมจริยา ซึ่งเป็นความประพฤติที่เรียบร้อยดีงาม เป็นไปเพื่อรองรับซึ่งอกุศลธรรมทั้งหลาย ตามข้อความในธัมมปัทมสูตร อรรถกถา ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท มีคำอธิบายความหมายของคำว่า สมจริยา ไว้ดังนี้ว่า

“บทว่า ความประพฤติเรียบร้อย (สมจริยา) ได้แก่ ความประพฤติระงับซึ่งอกุศลธรรมทั้งปวง”

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงตลอด ๔๕ พรรษานั้น มีความละเอียดลึกซึ้งอย่างยิ่ง เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่อกุลแก่ผู้ที่ได้ศึกษาและมีความเข้าใจไปตามลำดับอย่างแท้จริง เพราะทุกคำสอนที่ทรงแสดงนั้น เป็นเครื่องเตือนเพื่อความเป็นผู้ไม่ประมาทในชีวิต เพื่อความประพฤติที่ดีงามทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ชัดเกลสาละสลวยก็เลอสุกศลธรรมทั้งหลายทั้งปวงโดยตลอด

เมื่อได้ศึกษาพระธรรม ได้ฟังพระธรรม โดยเฉพาะในเรื่องของอกุศลประการต่างๆ มีโลภะ โทสะ โมหะ เป็นต้น ก็จะได้เห็นได้จริง ๆ ว่า แต่ละคนไม่ได้พ้นไปเลยจากอกุศลนั้น ๆ ไม่ว่าจะกล่าวถึงอกุศลประเภทใดๆ ก็ตาม ล้วนมีด้วยกันทั้งนั้น เพราะยังดับไม่ได้ เพราะฉะนั้น เมื่อเข้าใจชีวิตตามความเป็นจริง ก็จะได้เห็นชัดว่า กำลังก้าวไปสู่อะไร? ไปสู่เหวที่จะตกลงไปลึกๆ? หรือว่ากำลังค่อยๆ ขยับออกให้พ้นจากทางนั้น ซึ่งถ้าไม่มีการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมเลย ทุกวันจะต้องถูกครอบงำด้วยความมัวเมาด้วยอกุศลธรรมทั้งหลายอย่างไม่มีวันสร้าง แต่เมื่อใดที่มีความเข้าใจความจริงจากการได้อาศัยพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ก็จะเห็นว่า ทางที่ควรจะก้าวไปนั้น ควรจะเป็นไปในทางกุศล ซึ่งถ้าจะสังเกตจากชีวิตของตนเองโดยละเอียดขึ้น ก็จะได้รู้ว่า การกระทำทางกาย หรือคำพูดทางวาจาในวันหนึ่งๆ ซึ่งดูเหมือนกับว่าไม่ถึงกับเป็นภัยร้ายแรง แต่ในขณะที่ความเข้าใจถูกเห็นถูกเกิดขึ้นจะรู้ได้ว่าบางขณะ แม้แต่คำพูดนั้นก็พูดไปตามความคิดที่กำลังโกรธ คือ พูดไปด้วยความโกรธ ซึ่งย่อมมีอย่างแน่นอน ตามการสะสมของแต่ละบุคคล ปัญญาสามารถเข้าใจถูกเห็นถูกตรงตามความเป็นจริง และทำให้ถอยกลับจากอกุศลที่เคยเป็นมาได้ เป็นไปได้จริงๆ ด้วยกำลังของปัญญา

เป็นที่น่าพิจารณาว่า ทุกๆ วันคือชีวิตประจำวันตามความเป็นจริง ถึงแม้ว่าจะสะสมกุศลมาสักเท่าไร แต่ถ้าไม่ใช่ผู้ที่อบรมเจริญปัญญาที่จะรู้ลักษณะของสภาพธรรมว่า ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตนจริงๆ ก็ไม่สามารถที่จะละคลายอกุศลนั้นๆ ได้ แต่บุคคลผู้มีการอบรมเจริญปัญญา ก็จะสามารถรู้ตามความเป็นจริง อันเป็นเหตุให้มีการขัดเกลาละคลายอกุศลได้ ยกตัวอย่างในเรื่องของความโกรธ ความขุ่นเคืองใจ แต่ละคนที่ยังไม่ได้บรรลุธรรมถึงความเป็นพระอนาคามีบุคคล ก็ยังมีความโกรธ มีความขุ่นเคืองใจเป็นธรรมดา แต่ว่าโกรธแล้วจะระลึกได้ในขณะนั้นหรือไม่ ว่าขณะนั้นได้มีการกระทำทางกาย ทางวาจา ซึ่งเป็นไปตามความโกรธในขณะนั้น เพราะฉะนั้น ผลจากการฟังพระธรรมแล้ว เข้าใจพระธรรม ก็จะทำให้เริ่มคิดในทางที่ถูกที่ควรว่า ในวันหนึ่งๆ เปลี่ยนจากที่เคยเป็นอกุศล แล้วเป็นกุศลเพิ่มขึ้นหรือไม่? คือคิดที่จะละคลายอกุศลหรือยัง? เช่นคิดที่จะไม่ผูกโกรธ ซึ่งเป็นคำเตือนที่ควรเตือนบ่อยๆ เป็นคำที่ควรฟังเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นคำที่หวังดี ประกอบด้วยความเป็นมิตร มุ่งประโยชน์แก่ผู้อื่นอย่างแท้จริง เพราะว่าความโกรธนี้ทุกคนมี เมื่อมีแล้วบางคนก็ไม่ลืม โกรธนาน ผูกโกรธไม่จบ แต่พอเข้าใจพระธรรมขึ้นมาบ้าง แต่ก่อนนี้อาจจะโกรธนานหลายวันหลายเดือน ก็อาจจะลดละคลายลงมาบ้าง นี่คือผลจากการได้เข้าใจพระธรรม แล้วก็พิจารณาพระธรรม มีการคิดที่จะให้อภัย มีความเป็นมิตรเป็นเพื่อนกับผู้อื่นแทนที่จะโกรธกัน ขณะนั้น กุศลธรรมเกิดขึ้น ทำให้มีความประพฤติเป็นไปในทางที่ถูกที่ควร เรียบร้อยด้วยคุณความดี ระวังซึ่งอกุศลธรรมทั้งหลายได้

ยิ่งถ้าได้ศึกษาถึงความประพฤติเป็นไปของพระโพธิสัตว์ ผู้ซึ่งทรงบำเพ็ญพระบารมีคุณความดี ประการต่างๆ เพื่อถึงความตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ก็จะเห็นถึงความประพฤติของพระองค์ ซึ่งเป็นความประพฤติที่ดีงาม มีการประพฤติในสิ่งที่ประนีประนอมในบุคคลทั้งหลายทั้งที่เป็นมิตรและทั้งที่เป็นผู้ที่หวังร้ายต่อพระองค์ มีความอดทน มีเมตตา ต่อผู้อื่น คิดถึงประโยชน์ของผู้อื่น พุดในสิ่งที่ควรพูด ทำในสิ่งที่ควรทำ เป็นต้น เพราะฉะนั้น ก็จะเห็นได้ว่าความประพฤติของพระโพธิสัตว์ เกิดจากความคิดอย่างละเอียดมาก เห็นประโยชน์ของทุกอย่างที่เป็นกุศล มีสติปัญญาที่จะพิจารณาการกระทำทางกาย ทางวาจาหรือแม้แต่ความคิดในขณะนั้น แล้วก็สามารถที่จะมีความมั่นคงที่จะประพฤติเป็นไปในทางที่ถูกที่ควรโดยแยกกายด้วยกุศลธรรม ซึ่งควรอย่างยิ่งที่แต่ละคนจะได้ศึกษา และน้อมประพฤติปฏิบัติตาม อันเป็นการประพฤติที่ถูกต้อง ชอบธรรม เพราะเหตุว่าการเดินทางในสังสารวัฏฏ์ไม่ได้จบลงเพียงแค่ชาตินี้ชาติเดียว แต่ตราบไต่ยังมีกิเลสอยู่ ก็ยังต้องเกิดต่อไป ทรัพย์สมบัติใด ๆ ก็นำติดตามไปไม่ได้ แต่กุศลธรรมและปัญญาสะสมไว้ในระหว่างที่ยังมีชีวิตอยู่เท่านั้นที่จะเป็นที่พึ่งในชีวิตได้อย่างแท้จริง ไม่นำทุกข์โทษภัยใด ๆ มาให้เลยแม้แต่น้อย

การมีโอกาสได้ฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมประโยชน์อยู่ที่ความเข้าใจถูกเห็นถูก เพราะพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ทุกคำล้วนอนุเคราะห์ให้ได้เข้าใจถูกเห็นถูก เป็นไปเพื่อความประพฤติที่เรียบร้อยดีงาม ขัดเกลาละคลายความไม่รู้และความเห็นผิดตลอดจนถึงอกุศลธรรมประการอื่นๆ ได้อย่างแท้จริง ทำให้เป็นผู้เรียบร้อยดีงามตามลำดับขั้น จนถึงเรียบร้อยที่สุดเมื่อถึงการดับกิเลสได้หมดสิ้น ดังนั้น ในชีวิตประจำวัน จึงขาดการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมไม่ได้เลยทีเดียว.

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗